

Atskaite par dalību COPA – COGECA un EK darba grupā

Liellopi un teļi

25. - 26.03.2019. Briselē

Darba grupas sanāksmē piedalījās ZSA eksperts Raimonds Jakovickis

Darba grupā skatītie jautājumi:

1. Tirgus situācija;
2. KLP priekšlikumi pēc 2020. gada - pašreizējā situācija diskusijās ES līmenī, pievēršot uzmanību liellopu gaļas nozarei;
3. Brexit;
4. Klimata pārmaiņas;
5. Pārtikas ķēdes tirgus pārredzamība;
6. ES direktīva par negodprātīgu tirdzniecības praksi pārtikas piegādes ķēdē.

Darba grupā piedalījās pārstāvji no FR, IRL, PT, UK, LV, POL, HR, IT, LT, ESP, DEN, SLO, GER un FI.

1. Tirgus situācija

2018. gadā ES liellopu skaits ir 87 508 000, kas ir par 1,5% mazāk nekā 2017. gadā. Govju skaits arī samazinās. Zīdītāgovju skaits ir 12 207 000, kas ir par 0,8% mazāk nekā 2017. gadā. Slaucamo govju skaits ir samazinājies par 1,6% un sasniedz 22 937 000 govju. Jaunlopu liemeņu vidējā iepirkuma cena kategorijā R3, 2019. gada februārī ES ir EUR 374,22/100 kg, kas ir par 3,7% zemāka nekā pirms gada ar tendenci vēl samazināties. ES augstākā cena ir Grieķijā – EUR 421,09/100 kg un Itālijā – EUR 413,22/100 kg, Latvijā – EUR 255,05/100 kg, kas ir otra zemākā ES. Govju liemeņu vidējā iepirkuma cena ES O3 kategorijā ir EUR 284,87/100 kg, kas ir par 5,5% zemāka nekā pirms gada, šai kategorijā iepirkuma cenai ir augšupejoša tendence. Kopš 2018. gada jūnija strauju cenu kritumu ir piedzīvojusi Īrija. Ja Īrijā jaunlopu liemeņu vidējā iepirkuma cena visu laiku ir bijusi virs ES vidējās cenas, tad kopš 2018. gada septembra jau ir zem ES vidējās iepirkuma cenas. ES eksports dzīvnieku liellopiem un liellopu gaļai 2018. gadā ir samazinājies par 4% salīdzinot ar 2017. gadu. Salīdzinot šī gada janvāra eksporta apjomus ar 2018. gada janvāri ir vērojams pieaugums par 4,1%. ES imports dzīvnieku liellopiem un liellopu gaļai 2018. gadā salīdzinot ar 2017. gadu ir palielinājies par 11%. Vadošās valstis, kuras ievieš liellopu gaļu ES ir Brazīlija, Argentīna un Urugvaja. ES tirdzniecības bilance (tonnas) ir pozitīva – eksports vairāk nekā divas reizes pārsniedz importu. Pasaulē lielākie importētāji ir Ķīna, Dienvidkoreja un Singapūra, bet eksportētāji – Brazīlija, Austrālija un Jaunzēlande. Nav datu par ASV eksportu, bet parasti viņi ir pirmajā trijniekā. Vērša gaļas cena pasaules tirgos – ASV EUR 402,69/100 kg, ES EUR 372,10/100 kg, ARG EUR 270,51/100 kg un BRA EUR 218,12/100 kg.

2. KLP priekšlikumi pēc 2020. gada - pašreizējā situācija diskusijās ES līmenī, pievēršot uzmanību liellopu gaļas nozarei

EK piedāvājums par saistīto atbalstu.

Saistītais atbalsts:

- Regula 1307/13 tiks atcelta: brīvprātīgi saistītais atbalsts (BSA) tiks nosaukts citādāk;
- Tā vietā plānots: saistītais ienākumu atbalsts;
- Ir daudz līdzību brīvprātīgi saistītajam atbalstam ar saistīto ienākumu atbalstu;

Saistītais ienākumu atbalsts

- Būs pieejams tikai noteiktiem sektoriem (21 esošais + 1 jauns);
- Katrai dalībvalstij joprojām būs stingrs budžeta ierobežojums (10 + 2%);
- Dalībvalstīm būs lielāka rīcības brīvība summu pārdalīšanā starp atbalsta pasākumiem;
- Joprojām tas būs ikgadējs maksājums par hektāru vai dzīvnieku.

3. Brexit

Lielbritānijas izstāšanās process ir neskaidrs. Nav skaidrības par izstāšanās datumu, kurš iepriekš bija plānots 2019. gada 29. martā. Joprojām ES un Lielbritānija nav vienojusies par izstāšanās noteikumiem. Kā viens no bezvienošanos izstāšanās datumiem ir minēts šī gada 12. aprīlis. Ja vienošanos spēš panākt, tad izstāšanās datums varētu būt šī gada 22. maijs. Jebkurā gadījumā līdz 2020. gada beigām ir plānots pārejas periods. Lauksaimniecības produkcijas sektorā Lielbritānijai būs būtiska loma, jo pašreiz pārējās ES valstīs uz Lielbritāniju vairāk eksportē nekā importē. Nav skaidrības par nākotnes tirdzniecības līgumiem starp ES un Lielbritāniju. Īrijas pārstāvji informēja, kad Īrijā Brexit ietekmi jūt jau saimniecību līmenī.

4. Klimata pārmaiņas

Klimata pārmaiņas pirmkārt jau skar lauksaimniecību: laikapstākļi, augsnes erozija, ūdens trūkums, ražas samazināšanās. ES siltumnīcefekta gāzu emisijas (SEG) no lauksaimniecības sektora sastāda 10%. Mājlopu sektorā vadošās nozares ir piena lopkopība, gaļas liellopi un cūkkopība, kur katrs sektors sastāda 28%. Avoti – barība 42%, fermentācijas procesi – 22% un kūtsmēsli – 19%. Oglekļa uzkrāšana samazina siltumnīcefekta gāzu emisijas. Četras valstis, kā Itālija, Īrija, Spānija un Francija ir apvienojušās iniciatīvā samazināt gaļas liellopu sektorā CO₂ nonākšanu atmosfērā. Kopā ir apvienojušās 2000 gaļas liellopu audzēšanas saimniecības ar mērķi līdz 2020. gada decembrim par 15% samazināt CO₂ emisijas. Gaļas liellopu sektorā lielākie SEG avoti ir no fermentācijas procesiem – 56% un kūtsmēsli apsaimniekošanas – 23%. Finansiālais atbalsts šādiem mērķiem ir jāiekļauj jaunās kopējā lauksaimniecības politikā – agrovīdes pasākumi, ekoshēmas, maksājumi par ekosistēmu uzturēšanu, publisko un privāto fondu finansējums. Gaļas liellopu nozare var būt daļa no sektoriem cīņā pret klimata pārmaiņām.

5. Pārtikas ķēdes tirgus pārredzamība

Informācija par tirgu kļūst aizvien nozīmīgāka. Ir vērojams tirgus spēlētāju pieaugums apstrādes un mazumtirdzniecības sektoros. Mainās patērētāju pieprasījuma modelis. Arvien vairāk produktu integrējas pasaules tirgos. Ir izstrādāta likumdošana (Regula 1308/2013) ar mērķi veikt tirgus monitoringu, analīzi un pārvaldību, nodrošināt tirgus pārredzamību, nodrošināt nepieciešamos KLP pasākumus. Piegādes ķēžu ieguvumi: palielināta ražošanas efektivitāte, uzlabota riska pārvaldība,

palielinās uzticamība. Valsts iestāžu ieguvumi: samazinās valsts loma, var labāk sagatavoties un reaģēt uz krīzes situācijām. Ieguvumi patērētājiem, pētniekiem un videi. Secinājumi. Vākt datus par tirgiem un tos publicēt var tik ilgi kamēr: šī sistēma neizmaksā pārāk dārgi, publiskā informācija nerada draudus konkurencei, ziņojumi tikai par nozīmīgākajām produktu grupām, dati ir ticami un tiek publicēti savlaicīgi, informācija palīdz analizēt procesus.

6. ES direktīva par negodprātīgu tirdzniecības praksi pārtikas piegādes ķēdē

Esošā situācija likumdošanā.

2018. gada 19. decembrī tika panākta politiska vienošanās starp Eiropas Parlamentu, Eiropadomē, Eiropas Komisiju. Formāli to apstiprina Eiropas Parlaments un Eiropadome. Iespējams, ka direktīva jau būs apstiprināta aprīlī. Direktīva paredz: aizsargāt mazāk aizsargātos piegādātājus pret lielajiem preču pircējiem (B2B sektors) pret negodprātīgām pārtikas tirgus ķēdēm, aizsargāt pret 16 īpašām negodīgām tirdzniecības metodēm, nodrošināt koordinācijas procesus starp visu dalībvalstu iestādēm. Direktīva negodprātīgu tirdzniecības praksi plāno iedalīt melnajā un pelēkajā. Melnā negodprātīgās tirdzniecības prakse: samaksa vēlāk nekā 30 dienas ātri lietojamiem lauksaimniecības un pārtikas produktiem; samaksa vēlāk nekā 60 dienas citiem lauksaimniecības un pārtikas produktiem; pircējs vienpusēji veic izmaiņas līgumā; veiktā apmaksā nav sasaistīta ar konkrēto darījumu; atteikšanās no pircēja rakstiska piegādes līguma apstiprinājuma, neskatoties uz piegādātāja lūgumu; tirdzniecības noslēpumu ļaunprātīga izmantošana; klientu sūdzību izskatīšanas izmaksu nodošana piegādātājam. Pelēkā negodprātīgās tirdzniecības prakse: nepārdoti produkti; piegādātājam jāsedz glabāšanas, izlikšanas plauktos, reklāmas, mārketinga izdevumi; piegādātājam jāapmaksā darbinieku un veikala telpu aprīkojuma izmaksas. Melnā krāsa jebkuros apstākļos aizliedz tirdzniecību. Pelēkā krāsa tiek piešķirta līdz apstākļu noskaidrošanai. Dalībvalstīm būs jānorāda šīs direktīvas ieviešanas iestāde un tā var būt kāda no esošajām iestādēm.

Atskaiti sagatavoja eksperts

Raimonds Jakovickis

LATVIJAS LAUKU
KONSULTĀCIJU UN
IZGLĪTĪBAS CENTRS

Zemkopības ministrija